

אוסף סיפורים 'שעג'
מתוך 'ליקוטי שמואל'
מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ
eisikovits1@gmail.com

ברכת המזון והכנר (פניני פרשת השבוע)

את הסיפור הבא מספר יהודי בעדות אישית, על מה שחווה בעצמו בעת האחרונה. אילולא נכתבו הדברים באופן מפורש בגיליון 'על המזון' מפיו של הרב י. גרין הי"ו, תושב בורו פארק, היה קשה להאמין, אך כך בדיוק הוא מספר:

פרנסתו של הרב גרין, גיבור סיפורנו, היא מסחר במוצרים המיוצרים בסין, ומיובאים ממנה לארצות הברית בעיקר, וגם לשאר מדינות העולם. אמנם הוא אינו בעל החברה, אולם הוא מחזיק במשרה בכירה בה, ופרנסתו הייתה מצויה לו בשפע. העבודה די קלה – הוא יושב על הכיסא במשרדו הממוזג, מנווט את עסקאות הייצור, הרכש, הייצוא והייבוא בלי לטרוח יותר מדי, והמשכורת נכנסה מדי חודש בחודשו.

הכל נראה היה מצוין, עד שקפץ עליו - כמו על כולנו - רוגזו של הנגיף. המפעל סגר את שעריו ופיטר את העובדים, ושערי סין ננעלו על מסגר וברית. הרב גרין - שפרנסתו קשורה בקשר הדוק לכלכלת סין, היה מראשוני הנפגעים. עם התפרצות הנגיף היקף העבודה הלך והצטמצם, ועד מהרה הרב גרין מצא עצמו בבית, מפוטר ונטול הכנסה!

אם מלכתחילה חשב כי מדובר בזמן קצר, עד מהרה גילה את מוראו של הנגיף והשפעתו העצומה. לקראת חג הפסח שעבר, מצא עצמו מול חשבון בנק ריק לחלוטין. לראשונה בחייו הגיע למינוס, ולבו נפל בקרבו. הוא זוכר כי שניים מילדיו עתידים להינשא בקרוב, אולם אין לו כל הכנסה - לא לפרנסת החודש, לא לצורכי חג הפסח, ולא לצורך החתונות המתקרבות...

לולי תורתו שעשועיו, היה אובד בעונו. זכה הרב גרין בחברותא יקרה, ידידו מנוער, שאמנם מתגורר בלונדון שבאנגליה, אולם החברותא האיתנה שביניהם מנצחת כל פער גיאוגרפי. דבר יום ביומו הם לומדים בחברותא בטלפון, ולאחר הלימוד הם משוחחים בידידות. באחד הימים, פתח הרב גרין את סגור לבו, וסיפר לידידו על הפיטורין הזמניים, חוסר ההכנסה, הלחץ הכספי, חשבון הבנק הריק, ובעיקר - על הלב שלו שלא עומד במעמסה...

'נתקלת בקושי בפרנסה בתקופה זו?' - שאלו הידיד מלונדון, 'הרי זו צרת רבים, אבל יש לה פתרון זמין מאוד. הסכת ושמע סיפור שקראתי זה עתה בגיליון 'על המזון', על 'פידל שפילער' - כנר שמטה לחמו נגדע, ומה עשה בעקבות זאת. כשתאמץ את השיטה של הכנר - בטוחני שפרנסתך תשוב לאיתנה במהרה!' - אמר הידיד, והחל לספר את סיפורו של הכנר:

כנר זה, פרנסתו הייתה מצויה לו בשפע. שמו הטוב הלך לפניו, יומן האירועים שלו היה צפוף. כל זאת - כל עוד לא היה בעולם וירוס שנעל את שערי האולמות והאירועים ההמוניים. משהוירוס הזה הגיע - הכל השתנה. בבת אחת פרנסתו נעצרה לחלוטין, ולראשונה בחייו החל הכנר דגן לחוש בניסיון העוני...

ישב הכנר וחשב, חיפש סגולות לפרנסה, ואז צדה את עיניו הסגולה לקרוא ברכת המזון בכוונה ומתוך הכתב, והוא החליט לאמצה. רכש ברכון קטן והניחו בכיס, ומעתה ואילך

בירך מתוכו ברכת המזון, כשהוא מקדיש דקות ארוכות לכוון בכל מילה. לא רק בשבתו בביתו נהג כך, אלא גם ביוצאו מביתו...

וכך, הואיל וגם שערי בית הכנסת נסגרו, ערכו שכניו של הכנר אירוע בחצר הבניין, והזמינו את השכנים להשתתף. ישב הכנר וסעד את לבו, ולאחר מכן - לפי מנהגו החדש והקפדתו העילאית - שלף את הברכון מכיסו והחל מברך מילה במילה מתוך הכתב, מרוכז לחלוטין במה שיוצא מפיו ולבו נישא בהודאה לה' על המזון שאכל. הוא לא מביט לשום כיוון, לא משתעשע באף פריט, לא שם אוזן לשמוע מה פלוני מספר, הרי הוא מרוכז בברכת המזון, כראוי!

אחד השכנים שם לב לכך, והתפעל. הוא מכיר את הכנר כיהודי עממי למדי, לא כאחד שמברך דקות ארוכות, והנה כשכולם מסיימים - הוא עדיין בעיצומה של ברכת המזון. ולא רק האורך, אלא גם הצורה: הוא יושב חבוש בכובע, אצבעו נודדת על פני השורות, כל מילה נאמרת בדקדוק, מצחו מכווץ בכוונה, הוא מברך ברכת המזון, כמו שברכת המזון אמורה להיראות!

כשסיים לברך, ניגש אליו השכן שהביט מהצד, והחמיא לו על 'ברכת המזון' שלו, ואף התבטא שיש הרבה מה ללמוד ממנו... הכנר קטע את המחמאות באומרו: 'האמת, שלא מכבר גיליתי מחדש שמצות ברכת המזון היא מצוה דאורייתא, שראוי לקיימה כהלכה. ולא רק זאת, אלא שזו סגולה לפתוח את שערי השפע והפרנסה, ואני זקוק לישועה בנושא!' 'אה, ככה?, הפרנסה שלך?' - הרהר השכן רגע ארוך, ולפתע ניצת זיק בעיניו. 'נראה לי שיש לי רעיון. אעשה בירור קל ואתקשר אליך!', ואכן, לא עברה שעה קלה וכבר התקשר. 'תקשיבני ידידי!' - סח השכן אל הכנר בהתרגשות, 'יש לי רעיון טוב בשבילך, טוב מאוד, בטח בימים אלה. הסכת ושמע'!

השכן פרש את התוכנית במלואה, אותה הגה תוך דקות בודדות. ברקע הדברים סיפר כי הוא מיוודד עם מנהל רשת ענקית של בתי אבות, אשר באחד הימים סיפר לו על כך שבשל המצב הוכרחה הרשת לנעול את שערי בתי האבות, כך שאין ביקורים ולא יציאות. מצב זה אינו נעים בעליל, המבוגרים השוכנים בבית האבות משועממים, והדבר משפיע גם על מצבם הנפשי. הם חשים בכלא, וזה לא נעים...

השכן שמע, נאנח, וכי מה הוא יכול לסייע? הנגיף הוא עובדה קיימת, ובהחלט - טוב שהנהלת הרשת נעלה את שערי בתי האבות, אין יוצא ואין בא למעט העובדים הנחוצים. הוא כמעט שכח מהסיפור, עד שנזכר ועלתה בו הברקה: הכנר. אם בימים כתיקונם הוא עמוס עבודה, הרי שעכשיו זו העת בה ניתן להפוך אותו לעובד בבית האבות. יבוא נא הכנר אל בית האבות מדי יום ביומו, וינגן בכינורו שירים אהובים וניגונים נוסטלגיים, באוזני המבוגרים אשר יתכנסו ל'הופעה' המאולתרת. הוא כלל לא צריך להגיע איתם למגע קרוב, יכול הוא לשבת על בימה מוגבהת במרחק בטוח, ובד בבד - להנעים את זמנם של הזקנים!

את הצעתו זו מיהר להפנות אל המנהל, ששמח עליה כמוצא שלל רב. הכנר נקרא לפגישה דחופה, בה סוכמו תנאי עבודתו. הכנר דנן יהפוך ל'איש הנגינה' של רשת בית האבות, ומדי

יום יעבור בין בתי האבות של הרשת, ינגן בכל אחד מהם כשעתיים, ושכרו מובטח לו ביד נדיבה, פלוס הוצאות רכב ודלק...

הכנר אף הוא שמח, וההצעה נחתמה לשמחת הצדדים. זכה הכנר בפרנסה טובה המותאמת לימים אלה, זכה מנהל רשת בתי האבות בעובד מסור, העונה בדיוק לצרכים שלו בימים אלה. וכמעט שכחנו - זכה גם חשבון הבנק של הכנר להכנסה קבועה בשפע רב, אבל זה לא רק בזכות הכינור...

זה הרבה יותר בזכות ברכת המזון. שכן לנצח יזכור הכנר דגן, שההצעה הזו לא הגיעה אליו בחלל ריק. הוא קיבל על עצמו לברך ברכת המזון כראוי, ועמד בקבלתו באופן שגרם לשכנו להתעניין בכך, עד שהבין את העובר עליו והפנה אליו את ההצעה המדוברת. ומאז, כל השאר היסטוריה ענוגה, הנעה בין הנימים העדינים של הכינור באולמות בתי האבות, לחשבון הבנק של הכנר שזכה לעדנה...

ככל הסיפור הזה סיפר הידיד מלונדון, לרעהו הרב גרין. הוא הוסיף ואמר לו כך: 'שמע נא, אני לא יכול לעזור לך בפרנסתך, אני רק יכול להגיד לך מה כן יכול לעזור לך. ברכת המזון. זה הכלי, זאת הדרך. קראתי את עדותו של הכנר ועיניי זלגו דמעות - מסתבר שלבורא עולם יש דרכים משלו לפרוע את ההבטחות שהתחייב. ואם הוא מבטיח פרנסה בכבוד לזהירים בברכת המזון - הוא עומד בזה!' - חתם הידיד הלונדוני את השיחה באיחול וברכה.

הרב גרין שמע, ועל אתר נענה לאתגר. גם הוא אימץ אל כיסו ברכון קטן, שמעתה יעמוד לצידו בכל מקום בו יסעד. מעתה, הפכה ברכת המזון שלו למעמד מרגש של חיבור עם אבא שבשמים, כשהוא יושב ומברך בכוונה גדולה מתוך הכתב, מוציא את המילים בדקדקנות מפיו מילה במילה, ולבו נרגש ונלהב...

וגם אצלו, הישועה לא איחרה לבוא. ביום מן הימים פגש את שכנו לבניין, יהודי מבוגר למדי ובעל בעמיו, והם דרשו זה בשלום זה. שכנו נאנח והשיב במילים 'ברוך השם אני בריא ושלם', כשתשובה כזו מזמינה כמובן את השאלה הבאה - מי הוא זה שכבר אינו בריא ושלם?! אנחה כה גדולה, על שום מה?!

השכן, שניכרו עליו אותות הצער, פתח והסביר דברים כהווייתם. מזה שנים ארוכות הוא לומד חברותא עם יהודי יקר, שכבר הפך לחברו הקרוב. הלה יודע ללמוד היטב, והשכן הזה, שהוא בעיקר איש עסקים, נהנה מכל רגע של לימוד עמו. אבל, למרבה הצער והכאב, הנגיף הכריע אותו. הוא חלה, נאבק על חייו כשבועיים, ונלקח לבית עולמו... 'אילו יכולתי, הייתי יושב עליו שבעה בעצמי!' - העיד השכן עד כמה אבלו גדול, 'הרי הוא היה העוגן הלימודי שלי בחיים, ומה אעשה עתה?!'

הרב גרין ניסה לעודד את רוחו, אולם הלה סירב להתנחם. 'איפה אני יכול למצוא היום חברותא כזו. אדם שהבין ללבי, למד עמי בקצב שלי, ידע לפתור את השאלות שלי, ולהיות לי לידיד נאמן. איפה אפשר למצוא יהודים כמוהו, או לפחות כמוך?' - אמר לרב גרין... 'האמן לי, אם אמצא יהודי כזה שיוכל למוד אתי מדי יום, אשלם לו בעין יפה!' - המשיך השכן ואמר, 'אולי יש לך רעיון? אני זקוק לחברותא כזו, אדם כלבבי. אם לא אתה, לפחות כמוך!'

הרב גרין הבטיח לחשוב, למרות שכבר באותו רגע הרגיש כי נפתח לו שער שמימי. הוא לא ידע איך וכיצד להציע את עצמו, אבל השכן לא אבה להמתין יותר מדי. כבר למחרת התקשר אליו ושאל: 'נו, הרב גרין, מצאת לי מישהו כמוך? יש לך רעיון?' הרב גרין אזר אומץ, והשיב מיד: 'מצאתי מישהו, אבל הוא לא כמוני... זה ממש אני. בעבר הייתי מאוד עסוק בעסקי היבוא, אולם לנוכח המצב אני מובטל ומחפש פרנסה. אשמח להפוך לחברותא שלך מדי יום ביומו - גם אעסוק בתורה שהיא משובש חיי, גם תהא לי תעסוקה, ואתה גם מבטיח פרנסה... מה יותר טוב מזה?'

השכן התרגש עד כלות, דמעות זלגו מעיניו. 'תבורך מפי עליון!' - השיב מיד, 'סגרנו. היום מתחילים. בשעה ארבע מתיישבים ללמוד!' - העסקה סוכמה, והרב גרין המופתע התקשה להניח את השפופרת על כנה. הנה כי כן, בורא עולם פתח לו פתח שמימי, מי היה מאמין! מי היה מאמין? - כל יהודי! כי כשהדבר כתוב בתורה ושנוי בראשונים ומשולש בספרי ההלכה, זה עובד וזה מובטח. מי שהביא פרנסה לכנר - אינו מנהל בתי האבות, בדיוק כפי שהשכן לא זה שמביא את פרנסת הרב גרין. אלה הם רק צינורות!

מי שמביא את הפרנסה, הוא מלך זן ומפרנס. ובתורתו כתוב לאמור כי הזהיר בברכת המזון פרנסתו מצויה. הנה לפנינו שתי עדויות טריות, אישיות ומרגשות, עד כמה הסגולה הזו עובדת, ובגדול. עד כמה היא מבטיחה פרנסה, תמיד, בכל תנאי מזג אוויר ובכל תהפוכות עולם.

הבה נאמץ את הסגולה הזו בכל לב, עכשיו הזמן. נקבל על עצמנו לברך ברכת המזון מתוך הכתב, בכוונה ובדקדוק התיבות, בישיבה מכובדת ובהתלהבות של קדושה. ברכת המזון היא ביטוח שמבטיח הצלה מגל גזירה וצרה, כמו גם פרנסה בשפע וברוחב לב. וככל שנאמץ את ברכת המזון אל ליבנו כראוי - כך נזכה לראות שאבא שבשמים מבטיח ומקיים, ומעניק לנו מטובו שפע פרנסה ברוחב לב!

המגבעת (גליון קנין תורה מפי הג"ר יוסף קמינצקי שליט"א, ששמע מאביו הגאון רבי נתן זצ"ל, בן לאותו גאון וצדיק רבי יעקב קמינצקי זצ"ל. ייש"כ לידידינו המלמד הותיק הרה"ח ר' נתנאל קרישבסקי שליט"א, ב"ר ראובן זצ"ל, ב"ר משה לייב זצ"ל, בן הגה"צ רבי יוסף קדיש זצ"ל, שהמציא לנו את הסיפור מפיו של ר' יוסף הנ"ל).

אותו היום ערב שבת היה, ואחר חצות היה, והגיע אורח העירה 'שעדליץ' לשבות את שבתו. חיפש מקום לאכסניא לאכול וללון שם למשך יום השבת הקרובה. יהודים קדושים הם, ומחפשים כיצד להיטיב לאחריני, והפנו אותו לאיזה יהודי, שיוכל להכניס אותו לאש"ל מלא למשך יום השבת.

לאחר שנח מעמל הדרך, סידר את חפציו, ועשה את הכנותיו האחרונות לקראת שבת מלכתא המתקרב ובאה.

ביקש מבעה"ב משחת נעלים לצחצח מנעליו לכבוד שבת, וסכין לגזוז צפרנו, ואף נשאר לו כחצי שעה לחטוף תנומה קלה לכבוד שבת קודש, וגם לעבור הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום.

ברגעים האחרונים בטרם כניסת השבת, אחרי שסידר לעצמו בגדי שבת קודש, קיים את אזהרת חז"ל חייב אדם למשמש בגדיו בערב שבת, וחשב כדת מה לעשות עם צרור הכסף

אשר באמתחתו, שהכיל בקרבו שטרות המדינה ומטבעות רבות, וביחד הגיע לסכום עצום של חמשת אלפים רובל כסף, 5000 רובל, סכום עצום והון רב מאד לכל הדעות, סכום שהצטבר מעסקאות שונות שעמל עליהם האורח במשך חדשים רבים, לשמן נדד הרחק ממקומו ומולדתו ומבני משפחתו היקרים, כדי להרוויח את פת לחמו לחם לאכול ובגד ללבוש, וכדי להשיא ילדיו.

לקח איפוא את צרור הכסף, וביקש מבעל-הבית לשמור עליו, להניחם למשמרת בארונות ביתו, במקום משומר, הרחק מעיני הגנבים, עד לצאת השבת. בעל-הבית לקח ממנו את הצרור והחביאו היטב במקום משומר.

השבת עברה עליו בצל בעל האכסניא בהתרוממות רוח, בשמחה וגיל, בתפלות שבת בהתרוממות ובהתלהבות, וסעודות שבת כיד המלך בהיותו סמוך על שולחנו, שהגיש לו ממיטב המאכלים שנאפו ונתבשלו בביתו, גם הזמירות שבת ששרו בביתו השרו השראה של קורת רוח עבור האורח הנכבד, ויצא משם שמח וטוב לב.

במוצאי שבת קודש, אחרי שהבדיל על הכוס, הזדרז האורח ופנה לבעל הבית להחזיר לו את צרור כספו, כי ממהר הוא לדרכו, וירט הדרך לנגדו.

אולם, לתדהמתו כי רבה היא, בעל האכסניא העמיד לו פנים כתמים, כשהוא מתכחש לו לכל ענין הפקדון...

"על איזה צרור כסף אתה מדבר?" העמיד פני תם, "איני יודע על מה אתה שח?, לא היו דברים מעולם", המשיך להכחיש כל דבר...

* * *

האורח עצמו כבר נפלה למבוכה, אחרי שבמשך השבת היה נראה בעה"ב כאיש הגון למאד, וכיבדו ביותרת הכבוד, ונהג עצמו כמנהג בעלי בתים חשובים, ולא פילל שיפול בפח אצל איש נכבד כזה, מאידך ברור לו כשמש בצהרים שהפקיד את כספו אצלו...

לבו נפל בקרבו, והחל להתחנן אצלו בדמעות שיחזיר לו את צרור כספו שהכיל 5000 רובל, שהפקיד אצלו בטרם התקדש ליל השבת... שזהו כל הונו ורכושו, ומבלעדיו לא ירים את ידיו ואת רגליו...

בעל האכסניא המשיך לשחק את המשחק, וכמאמר העולם "ער שפילט דאס גוט", ומשיב לו בפני תם ובקור רוח: מה לי ולפיקדונך, עליו אתה שח, כנראה השארת את הצרור באיזה מקום, ומרוב טלטולי הדרכים שכחת באיזה מקום השארת את זה, אבל איני זוכר שהשארת בידי סכום כסף...

אחרי דין ודברים זמן רב, ראה האורח שלא תצא לו שום הרווחה בעניין הזה, אחרי שבעל האכסניא החליט עתה להפוך את עורו, או ליתר דיוק להראות עכשיו את עורו האמיתי... ולהתאכזר לו על כל דבר הפיקדון, והחליט לצאת לרחוב לטכס עצה ולהתייעץ באנשי העיר כדת מה לעשות באיש הזה, וסיפר להם כיצד נפל כאן בפני שוקת שבורה...

כנראה שאנשי העיר, מחמת איזו סיבה שהיא, לא העמידו את פני בעל-הבית כשקרן וגזלן, אם מחמת שקיבלו ממנו פעם איזו טובת הנאה, או שהיה מוסתר במעשיו גם מהם... בכל אופן, הם לא הציגוהו כאיש רע מעללים, אלא השתתפו בצערו וייעצוהו ללכת אל המרא

דאתרא ה"ה הגאון הצדיק רבי שמעון דוב אנאליק זצ"ל, הידוע בגאונותו הגדולה וגם בחכמתו המופלגת, אולי יוכל לחלצו ממיצר, ולגלות את ניסיון העושק.

הגאון הצדיק רבי שמעון דוב אנאליק זצ"ל - הרב משעדליץ, מגדולי וחשובי רבני פולין וליטא, שעוד בטרם מלאו לו ל"ו שנה כבר הופיעו ספריו 'אורח משפט' על שו"ע חושן משפט, וכן חיבר עוד ספרים רבים, ביניהם ספרו 'אמרי רש"ד' על תנ"ך, ועוד כתבי ידות רבים, שחלקם הגדול נאבד בשנות הזעם בימי מלחמות העולם, וחבל על דאבדן. כידוע גידל אצלו את ש"ב ה"ה הרה"צ רבי יוסף קדיש קרישבסקי זצ"ל, לימים אביהם של אלפי יקירי ירושלים, ראש בית אב למשפחת 'קרישבסקי' המפוארה בירושלים, שגידלו בנעוריו בליטא אחרי שנתיתם מאביו רבי שמה זצ"ל. ויהי לו לאב לרב ומחנך. בבחרותו שלחו ללמוד בראדין אצל מרן החפץ חיים ז"ע, רבי יוסף קדיש גם קרא לבנו 'שמעון דוב' על שמו ולזכרו של הרב משעדליץ, שהחשיב אותו כאב על שגדל אצלו כבנו, [ראה באריכות בספר הנפלא 'יוסף קדישא']. בצעדים זריזים פנה אל ביתו של הרב דמתא, וכשדמעות רותחות שוטפות את עיניו סיפר לו על העסק הביש בו נפל, כשהפקיד את מיטב כספו לשמירה בידי בעל האכסניא, וסמך על חזותו שהוא איש ישר ונאמן, ועתה אהה נפל בפח, כשהלה מכחיש את הדבר בכל מכל כל.

הרב השתתף בצרתו, וחיזק אותו בדברי אמונה ובטחון, שהקב"ה בוודאי ישלים חסרונו, ויחד עם זה החל לחשוב מחשבות כיצד לגלות מיהו הגנב ומיהו הנגנב, כשהוא נושא תפלה חרישית להשי"ת שיוכל לגלות את האמת שביניהם, אמנם המוציא מחברו עליו הראיה, אבל לא היו שם עדים ולא שטר, הכל היה בחיפזון בערב שבת, כפי שמטמינין את החמין, וסתם קדרות רותחות הן בבין השמשות. בעל האכסניא נקרא ללשכת הבית-דין.

בבית ההוראה, כבר ישב הגאב"ד לבדו, הדור בלבושו וכולו אומר אימה ויראת הכבוד. הרב ביקש לשמוע שוב את גרסתו של האורח, שחזר על דבריו הראשונים בלא שום שינוי כלל, ואחריו נתבקש בעל האכסניא להשיב על טענותיו, שהשיב ברוגזה קצת שאין הוא יודע מה רוצה ממנו אורח זה, שבמקום להודות לו על האש"ל המלא שקיבל למשך יום השבת, בלא תשלום כלל, אוכל ומשתה כיד המלך, ומטה מוצעת מעוטרת בנוי וביופי להניח את גופו המיוגע מעמל הדרך, עוד בא עליו בעלילות שווא ובטענות משונות?! שני בעלי הדין נתבקשו לשבת בחדר הסמוך, חדר ההמתנה, עד שיעיין הרב בדינם כדת מה לעשות בכהאי גוונא, האיך לצאת מהסבך אליהם נקלעו. בתוך כך, שלח הרב שליח, באופן חשאי, ללכת בבית האכסניא ולבדוק שם היטב בחורין ובסדקין אולי ימצא שם צרור הכסף. השליח עשה כפי שנצטווה, כנראה כבר הורגל במעשים כאלו, ויודע כיצד לבצע פעולות כאלו, בצנעא ובחשאי, כשנצרך לגלות מיהו הגנב האמיתי... אך חזר כלעומת שבא, שאינו מוצא כלום בחדרי האכסניא.

לאחר כרבע שעה, שישבו שני בעלי הדין, יצא הרב אליהם, כולו סוער ורוגש, ופנה אליהם באמרו שזה דין מסובך מאד, הוא אינו מוצא עדיין דרך כיצד לצאת מהסבך הזה,

ישהו הם עוד מעט בחדר הזה ויחכו בסבלנות, ובינתיים יעיין הרב בספרים כדת מה לעשות להוציא פסק נכון לאורה של תורה, ולהגיע לחקר העניין על צד היותר טוב. וחזר לחדרו. אחרי כרבע שעה שוב יצא הרב מחדרו, פניו להבים, ופנה להם שוב כבתכלה בהתנצלות שהדבר צריך עיון רב, וצריך ישוב הרבה, עוד מעט ישוב להם בפסק הדין.

אחרי כמה פעמים שנשנה כדבר הזה, יצא הרב מחדרו, ואמר להם: "הנני רואה שעניין זה קשה ומסובך עד למאד, כבר זמן רב שלא הגיע כזאת לידי, ואולי היה מוטב שאתייעץ בעניין הזה עם חברי הדיינים, אבל עד שיגיעו, בואו ונראה יחד כיצד אוכל להיחלץ מהסבך הזה, בואו אתם לשתף פעולה עמי..."

בתוך כך שביקש מהם הרב לשתף פעולה, אמר: "בואו וננסה להחליף התפקידים, כך אוכל לראות כעומד מן הצד כיצד לדון במעשה כזה."

"דהיינו", המשיך הרב לבעל האכסניא, "אתה תשמש לכמה רגעים במקומי, בתפקיד 'הרב', ואני אכנס ואלך במקומך לייצג את 'בעל האכסניא', כך אוכל להיחלץ ולראות את הסיפור מזווית אחרת, בלי חשבונות אחרים."

תוך כדי הדברים, כדי לשבר את האוזן ולהמחיש הדברים ביותר, ניגש אליו הרב, חלץ את כובע הרבני הנכבד אשר לראשו, הוריד את מגבעתו של בעל האכסניא, וישת לראשו עטרת פז, חבש בעה"ב כובע ישועה בראשו, וברגע אחד נתעטר לראשו ב'כתר' הרבנות...

והנה... שוד ושבר... שפיכות 'דמים'... תוך כדי שהרים הרב את מגבעתו הרחבה של בעל האכסניא, מיד החלו ליפול עשרות שטרי כסף, שנתפזרו על פני החדר, וגם מטבעות שצלצלו בעצמה על פני החדר... פניו של בעל האכסניא האדימו מרוב בושה, אזיל סומקא ואתא חיורא!!!...

שְׁמָשִׁי וגבאי בית הרב שנכחו בחדר, מיהרו לאסוף את הכספים הרבים שנתפזרו בחלל החדר, בדקו ומצאו שהם מגיעים פרוטה לפרוטה לסכום של "חמשת אלפים רובל כסף"! רובל אחד לא נעדר!

הרב מיהר בחכמתו לסלק מיד הכספים לידי האורח, ולסגור בחשאי את הדין-תורה, סוף סוף בן ישראל הוא ואסור לביישו שלא לצורך (עי' רש"י עה"פ כי קללת א-לקים תלוי בפרשת כי תצא). לשמחתו של האורח לא הייתה קץ, כשהוחזר כספו שהושג בעמל רב.

חכמתו של הרב הדהדה בכל רחבי העיר שעדליץ הרבתי, ונוכחו לראות בחכמתו של הרב כי נורא הוא, והחלו ללחש ביניהם כי 'רוח הקודש' מרחפת בביתו של הרב, וכי מהיכן ידע שהכסף נמצא בכובעו של בעה"ב, אם לא ברוח הקודש, וזו היא שעמדה לו, לפעול בחכמה ולהגיע אל כובעו!

כשהגיע הדברים לאזניו של הרב, ביטל את הדברים מכל וכל, נענה ואמר: לא נביא אני ולא בן נביא, אין כאן לא רוח הקודש ולא נביאות, אלא גמרא מפורשת יש לי, הגמרא אומרת בפרק אלו מציאות, "אמר רבי יצחק, אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה", האדם נזהר מאד בכספו, וממשמש בכל שעה בארנקו או בחבילת הכספים שבכיסו לבדוק אם הוא עדיין נמצא שם, ועל פי זה נהגתי, נכנסתי בכל רבע שעה בערמה של 'דין מסובך', כדי לבדוק במעשיהם של בעלי הדין, ושמתי לב לכך שבעל האכסניא ממשמש בכל העת

בכובעו, ואמרתי שבוודאי מונח הכסף בכובעו, ועל כן השתמשתי בתחבולה להרים את כובעו, ומיד נתגלה הכל!!!...
מאותו מעשה והלאה נתרום יותר כבודו של האב"ד דמתא בכל העיר שעדליץ, ובני העיר כיבדוהו ביותר, ונתקדש שם שמים על ידו.

זכות ברכת המזון

להלן סיפור מופלא, שסיפר הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ. 'הרב שמע אותו מפי בעל המעשה ומעובד מתוך 'פניני פרשת השבוע' של הרה"ג ר' אשר קובלסקי. יש בו כדי ללמדנו, כי אדם שמברך ברכת המזון מתוך הסידור מילה במילה, מובטח לו שמזונותיו לא יחסרו לו לעולם. להלן הסיפור המופלא :

המכתב, שהגיע באותו יום חורפי לביתה של משפחת ק. בבורו-פארק שבניו-יורק, הנוסח החריף והמאיים, לא הפתיע איש. הרב ק. ידע שהוא יקבל את המכתב ביום מן הימים. הוא רק לא ידע מתי. הוא לא פרע את תשלומי המשכנתא במשך מספר חודשים. הוא העריך כי בעוד זמן קצר הבנק יתחיל לנקוט צעדים נגדו... היה כתוב בניסוח ברור היטב כי זו התראה אחרונה לפני נקיטת הליכים משפטיים, בגין יתרת חוב של המשכנתא. אין בכיסו סנט אחד. לא ירחק היום, והבנק ישליך אותו ואת משפחתו מהבית. הוא ניסה להסתדר איכשהו, אבל הימים חולפים ואין 'אור בקצה המנהרה'.

תקופה קצרה נוספת חלפה. הגיע מכתב נוסף והפעם היה חתום עליו רשם ההוצאה לפועל. "אם תוך תשעים יום לא יסולק החוב לבנק במלואו, יהיה עליך לפנות את הבית באופן מידי!", נכתב. הרב ק. לא ידע את נפשו. יש לו משפחה ברוכת ילדים ב"ה. הוא עשה כל מה שביכולתו, אבל הוא לא הצליח להתמודד עם ההוצאות הגדולות. עכשיו, כשחוב המשכנתא עומד על עשרות אלפי דולרים, איש גם לא יסכים להלוות לו כסף. האם בעוד שלושה חודשים בני משפחתו ימצאו את עצמם ברחוב, ללא קורת גג לראשם?!

לאחר מספר לילות ללא שינה, הוא שיתף בדאגתו את אחד מחבריו הקרובים. ליבו של החבר התנפץ לרסיסים מכאב. אינני יכול לעזור לך בכסף. אך אני יכול לעזור לך במשהו אחר, לא פחות חשוב, אמר והוציא את הספר 'משנה ברורה' מהארון... בהלכות ברכת המזון סימן קפ"ה, ה'משנה ברורה' מביא את דברי הב"ח, המצטט את דברי ספר החינוך: 'הזהיר בברכת המזון - לא יחסרו מזונותיו כל ימיו. המדקדק ייזהר לברך לכתחילה מתוך הספר ולא בעל פה!' החבר הציע לרב ק.: "לדעתי, תאמץ את זה. אתה ומשפחתך תברכו ברכת המזון כראוי, מתוך סידור, באופן מהודר ביותר. אם ה'חינוך' הבטיח - זה בוודאי יועיל."! הרב ק. שמע ושב הביתה בצעדים קלים מהרגיל. הוא כינס את בני משפחתו וציטט בפניהם את דברי ה'חינוך'. הוא חילק להם ברכונים מהודרים. כל המשפחה לקחה את 'ברכת המזון' כפרויקט אישי. הוא, רעייתו, הילדים הגדולים והקטנים - כולם התחילו לברך ברכת המזון בכוונה גדולה מתוך הברכות, בוטחים בבורא עולם הזן והמפרנס...

בעיר דנוור שבקולורדו נמצאת תחנת משטרה גדולה, במבנה גדול ומרווח מחוץ לעיר. ביום מן הימים, מפקד המשטרה החליט להרחיב את התחנה. לצורך כך הוא היה צריך לרכוש את חלקת האדמה הסמוכה. הוא חשב לתומו, שהשטחים מסביב אינם שווים יותר מדי, הם הרי נמצאים מחוץ לעיר, אין שם מגורים או חקלאות, רק חלקות אדמה שוממות ... בירור קצר העלה, שהשטח שהוא חושק בו שייך ליהודי המתגורר בניו-יורק. הוא ירש מאביו את השטח לפני כעשרים שנה. באותה התקופה האב רכש את השטח בפרוטות ממישהו, שהבטיח לו שעל השטח יבנו עולם ומלואו. למעשה השטח היה מחוץ לעיר. שטח הררי קשה. כמעט ולא היה שווה כלום. הרב ק., בעל השטח, כלל לא הביע בו עניין ...

כשהרב ק. הבין, שמשטרת דנוור מתעניינת בשטח שלו, חשב: "אם הם התאמצו למצוא אותי: את שמי, כתובתי והטלפון שלי - כנראה שהשטח חשוב להם מאוד". הוא התחיל במשא ומתן קשוח מול המשטרה שביקשה לרכוש את השטח ... בתום משא ומתן מייגע, במהלכו הרב ק. העלה את מחיר הקרקע, נחתמה העסקה. מפקד המשטרה הסכים לשלם כמעט כל הון. הוא הרי לא מממן את העסקה מכיסו הפרטי ... הרב ק. הבין שהמפקד מאוד רוצה את השטח. הוא הצליח לגרום לו לשלם בגינו מיליוני דולרים, שעברו בו ביום לחשבוננו של הרב ק. הוא התעשר בבת אחת! כל מה שנדרש מהרב ק. היה למהר אל סניף הבנק הקרוב, להפריש לבנק כמה עשרות אלפי דולרים מסכום העתק שקיבל ולסיים עם המשכנתא שלו אחת ולתמיד. הבית שלו - ואין לבנק כל אחיזה בו! עד היום, אם תפגשו את אחד מבני משפחת ק., תראו שהוא מברך ברכת המזון בכוונה עילאית, מתוך ברכון, אומר כל מילה בדקדוק ובדבקות - אל תתפלאו. הרי הם ראו בעיניהם את ישועת ה'. כיצד ברכת המזון בכוונה הפכה את מצבם הכלכלי מהקצה אל הקצה. כיצד אביהם הפך מאדם שהיה חייב לבנק עשרות אלפי דולרים לבעלים של נכסים רבים.

מספרים עליו, שיש לו מניות נאות באותו בנק שעד לא מכבר איים ליטול ממנו את ביתו ...

טלפון בהול בערב החג ... (דרישה וחקירה, גליון קטז)

היה זה כמה שעות לפני התקדש חג הפסח, בבית מורי ורבי - כ"ק האדמו"ר ה'באר יעקב' מנדבורנה ז"ע. הרבי עסק באותן שעות בהכנות לקראת החג, כשהוא מתרומם ומתקדש בסילודין לקראת עת גאולת עם ישראל ... לפתע, ביקש הרבי לשוחח עם יהודי עשיר פלוני מתל אביב, לבקש את עזרתו למען ידידו מנוער, שבעבר התעשר מאוד אך למרבה הצער והכאב - הפסיד את כספו וירד מנכסיו, והוא שרוי בדחקות גדולה. הרבי ביקש כי העשיר יירתם לעזרת ידידו מהעבר, ויעביר לו תרומה הגונה. העשיר נענה מיד לבקשה, והתחייב כי יתרום למען רעהו \$100,000, טבין ותקילין. בת שחוק נחה על פני הרבי, הוא בירך את הנדיב בברכות מעומק לבו, ובאנחת רווחה השיב את השפופרת על כנה. אלא שעתה, הגיעה עת תמיהת בני ביתו, אשר קרבו אליו ושאלו: 'ילמדנו רבינו, מה היתה הדחיפות הרבה להתקשר דווקא עכשיו? הרי התרומה כבר לא תסייע ליהודי הנזקק לצורכי החג, הכסף יגיע בעוד ימים או אולי יותר. מה בער להתקשר

דווקא ברגע זה? הרי היה ניתן לדחות את השיחה לחול המועד או אחרי החג? 'השיב להם הרבי, ודבריו כשיעור מוסר: 'נכון מאוד, ייקח זמן עד שהלה יראה את הכסף... אך לא פחות חשוב מעצם הכסף – הוא השמחה וההנאה שהכסף יסב לו, ועל זה אני יכול לבשרו כבר מהיום... ורק בשביל זה, כבר כדאי הדבר לדחות את כל ההכנות לחג, ובלבד שאותו נזקק ייכנס אליו בחיוך ובשמחה, בידיעה שכסף שיציל אותו בדרך אליו!'

והסיפור, שפורסם בספר הנפלא 'אביהם של ישראל', קורא לעברנו ומחזק את ידינו: מצות צדקה היא חשובה מאוד, אך עוד יותר חשוב ממנה - זו הצורה, הדרך. צריך לתת מכל הלב, אבל גם לדאוג שהנתינה תגרום לעני לשמוח, לכבד אותו, להקל עליו, לעשות הכל כדי שיקבל ערך מוסף בנוסף לכסף. כך נראית נתינת צדקה מהודרת, כך זוכים לברכתה!

פרק אחד (האמנתי ואספרה)

בעלון 'מרבנים שלום' הובא סיפור אמיתי ומצמרר, המלמדנו עד כמה מילים יכולות להרוס ולהטיל ארס מפעפע, ומאיך איך אפשר להתמקד בטוב ולבנות עולמות. המעשה היה בבחור חלש מבחינה לימודית, את שנות ילדותו הוא עבר בקשיים גדולים של קשיי למידה וריכוז ונאבק משנה לשנה בכח הרצון העצום שהיה בו להמשיך ולהתעלות.

לצד זאת היה לו לב זהב והיה אהוב על הבריות. כך צעד אחר צעד התקדם עד שהגיע לישיבה גדולה וגם שם הפער היה גדול בין הבחורים ועל אף שהיה לו מקום של כבוד בין הבחורים. הם אהבו אותו, העריכו את מידותיו התרומיות, אבל הוא לא הסתפק בכל אלו. שאף בכל לבו להיות תלמיד חכם. השתוקק להגות בתורה, לזכות להבין את הוויות דאביי ורבא. להתפלפל בחידושים ובסברות. להתייגע...

המשגיח ראה בצרת נפשו והשיאו בעצה נבונה. הוא יעץ לו להמשיך ולהשקיע את כל כולו, אבל בפרק אחד בלבד. להתחיל ללמוד את פרק 'אלו מציאות', ולהמשיך להתעמק בו, ורק בו. להתפלפל ולהגות בסוגיות, ולא להרפות. להיות בבחינת תלמיד חכם אמיתי, אבל בפרק הזה, האחד.

הוא קיבל את העצה כי נבונה היתה, למד את פרק 'אלו מציאות', שינן והתאמץ להבין, וכשסיים - התחיל אותו שוב. ההר היה גבוה, אבל כל פסיעה קידמה אותו אל הפסגה והוא טיפס בכל כוחותיו. התייגע להבין לעומק, ככל יכולתו. לא התייאש. ההצלחה נסכה בו עידוד וכוחות נפש, הלימוד העניק לו סיפוק רוחני עצום. הרוותה את נשמתו. הפרק הזה, אותו ידע על בוריו, היה עוגן ההצלה שלו. הוא זוכה להגות בתורה, שאיפת חייו מתגשמת. קול ששון וקול שמחה החל להישמע בקרב חבריו לישיבה, וטוב הלב המפורסם שלו מצא כרי פעולה נרחבים. הוא היה מברך את החתנים בכל לב, מפזז ומכרכר לפנייהם, מצהיל פנים, משתתף בשמחתם בכל מאודו. אבל כשמרבית החברים נישאו ובנו את בתיהם, ורכבת החיים המשיכה לדהור, הזמן לא עצר מלכת.

חבריו ערכו בריתות והובילו ילדים אל ה'חידר', צעירים ממנו נישאו והקימו בתים, והוא המשיך להמתין על ספסל הישיבה. הוא ופרק 'אלו מציאות'.

הוא נשאר להמתין, ולקוות בכל לבו כי תמצא המשפחה שתביט על חצי הכוס המלאה שיש בו, ולא רק על זו הריקנית... עד לאותה פגישה אומללה עם שדכן, בחתונה של בחור צעיר מהישיבה. השדכן עמד באחת מפינות האולם, משלב זרועותיו בנחת ומשלח מבטים מלאי עניין בבני הישיבה. מישהו מידידיו יעץ לו לגשת ולהציג את עצמו. 'משיחה קצרצרה איתו לא תוכל להפסיד', כך אמר, ודחק בו לגשת אל השדכן המהולל. לא תוכל להפסיד... הוי, כמה קצר רואי עלול להיות מבטו של אדם... הוא ניגש בחביבות והציג את עצמו. 'שמוע שמעתי עליך', הגיב השדכן בניד ראש וסקר את הבחור בחוסר סימפטיה מכף רגלו ועד קודקודו, 'אז מה, ללמוד יודע אתה? הוא התבלבל.

הזלזול הציני שנשזר בקולו של השדכן לא נעלם מאוזניו הרגישות. גם המבטים פצעו את נפשו. 'יודע אני את פרק 'אלו מציאות' על בוריו', ענה בנעימות, משתדל לגייס שרידים של כוחות נפש כדי להמשיך בשיחה, 'אף כתבתי עליו 'חידושי תורה' במחברתי'. השדכן פרץ בצחוק. צחוק מצמרר, צחוק שנובע מהמחוזות האפלים בנפשו של האדם. צחוק מר מלענה... והצחוק הזה ננעץ כחיצים וכחרבות בלב הדווי, משבר אותו לרסיסים. מאז אותה פגישה אומללה, השתנו חייו.

הצחוק הנורא המשיך להדהד באוזניו, לרדוף אחריו. הדיו של הצחוק מחקו לחלוטין את הביטחון העצמי, העלימו את כוח הרצון, דכאו את נשמתו עד לעפר. הוא לא היה מסוגל יותר לכלום. עזב את הישיבה, הסתגר בד' אמותיו ולא מצא טעם להמשיך לחיות. ידו של המשגיח קצרה מלהושיע. בפיו לא נמצאו מלים שיוכלו לחבוש את פצעי לבבו של תלמידו האומלל. ישב מולו כמחריש, משתתף בכאבו, ולבסוף הובילו אל הקודש פנימה, ליטול עצה וברכה אצל מרן בעל ה'קהילות יעקב' - ה'סטייפלר' זצוק"ל. בחדרו של הסטייפלר סיפר המשגיח את הסיפור מתחילתו. סיפר על כח הרצון העצום שלו, על מאבק אדיר מול קשיים. סיפר על פרק 'אלו מציאות' שנקנה בדם ובדמע, ועל מלים פוצעות וצחוק הרסני שהשחיתו כל חלקה טובה ושיברו את הנפש לרסיסים. הסטייפלר ביקש להישאר ביחידות עם הבחור. מבעד לדלת שנותרה פתוחה קמעה, שמע המשגיח את שיחו ושיגו, וחיל ורעדה אחזתהו.

הסטייפלר נטל את ידו של הבחור ואמר לו: מבטיח אני לך, כשאתה יושב ללמוד את פרק 'אלו מציאות', הרבוננו של עולם עוזב את ה'קהילות יעקב' ואת ה'אבי עזרי' ורוצה לשמוע רק אותך. כשאתה פותח את הגמרא שלך ומתחיל ללמוד, התורה שלך חשובה אצל ה' יותר מהשיחות ומהשיעורים כלליים שאומרים בכל הישיבות הקדושות. התורה שלך ראויה להערכה הרבה יותר. כשאתה לומד את 'אלו מציאות' אתה חשוב יותר מכל ה'תלמידי חכמים'... הבחור החריש, מביט בעיניים קמות בסטייפלר, שהמשיך והסביר: אין דבר יקר בעיני ה', יותר מתורה שנלמדת בלב שבור. אין יקר בעיני ה' יותר מתורה שנלמדת בעמל ובהתגברות על קשיים ונסיונות. אין יקר יותר מהתורה שלך. הבחור יצא מביתו של הסטייפלר, ויצא גם מהדיכאון המר שאיים להטביע אותו. חייו השתנו בשנית.

בתוך תקופה לא ארוכה זכה להקים בית, העמיד משפחה לתפארת וגידל דור ישרים מבורך. היה אב מסור לילדיו וזכה לרוות נחת יהודי אמיתי, כשבניו וחתניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו. הוא היה מקפיד לקבוע עיתים לתורה, כשמילות העידוד הנפלאות של הסטייפלר

ממשיכות להתנגן באוזניו, לרפד את נתיב חייו, לחבוש את פצעי לבבו: 'אין דבר יקר בעיני ה' יותר מתורה שנלמדת בעמל ובקושי. אין יקר יותר מהתורה שלך!' מילים שעלולות להרוס. מילים שמסוגלות לבנות. מילים שבנו עולמות!!

שמע ישראל בקול גדול ובעוז יהודי . (סיפורי צדיקים, גליון 477)

שנת התקצ"א היתה שנה קשה ליהודי פולין, בשנה זו קמו אצילי פולין כדי לפרוק מעליהם את עולה של רוסיה הצארית, וכרגיל בימי מסה ומריבה, היהודים החפים מפשע היו הקרבנות הראשונים. עד אז היתה פולין תחת הממלכה הרוסית הגדולה, בווארשה ישב נציג רוסי הלא הוא הנסיך קונסטנטין אחיו של הצאר ניקולאי הראשי . כאשר פרצה המלחמה הרוסית טורקית והצבא הרוסי עמד על גבול טורקיה, הגיעו האצילים הפולניים למסקנה שזוהי שעת הכושר להתמרד ולהתנתק מעולה של רוסיה, הם שידלו גם את הפולנים שחיו בליטא ובמקומות אחרים להצטרף למרד, ואש התקוממות אחזה בכל קצות המדינה הענקית. אולם סיכויי הפולנים להצליח נראו לכאורה קלושים ביותר, לא היה להם צבא סדיר, ולא עמדו לרשותם אוצרות של נשק, האצילים היו מוכנים להיות ראשי הצבא, אולם החומר האנושי שעמד לרשותם היה דל ביותר . היו אלה האיכרים המשועבדים נטולי כל הזכויות האזרחיות שהיו צריכים לשמש בשר תותחים, הללו לא ידעו בין ימינם ושמאלם, ואף לא היה איכפת להם הרבה אם היו משועבדים לאצילים הרוסיים או הפולניים, נשקם היה מכושים, מגלים וכלי עבודה אחרים, וכך הם יצאו להילחם נגד הקוזקים הרוסיים שהמלחמה היתה המקצוע שלהם.

נקל לתאר לנו כיצד אכלו הקוזקים הרוסיים את הגיבורים הפולניים הללו, אולם למזלם של הפולנים היו הקוזקים מועסקים וטרודים במלחמה עם הטורקים, ואך מעט מזעיר היו בפולין באותה שעה, כך אירע שמורדי פולין יכלו להסתובב חופשים בכל המדינה, ואף לתפוש את השלטון . וכדי להראות קבל עם ועדה שהם הם הבעלי בתים החדשים של פולין, החלו האצילים הפולניים לארגן בכל מקום תליות והוצאות להורג, הם חיסלו אויבי פולין, ומי הוא אויב ומי הוא לא אויב, הם קבעו לפי מונחים שרירותיים ביותר, כמובן שהקרבנות הראשונים היו היהודים חסרי הישע, וכמו ככל מיני עלילות והאשמות שווא, גם במקרה זה הם קבעו שהיהודים הם מרגלים רוסיים, ושהם קנו חפצים שחיילים רוסיים שדדו מאזרחים פולניים וכו . הם עצרו את בעלי הבתים היהודים החשובים ביותר. ותלו אותם בכיכרות השוק של הערים והעיירות בהן הצליחו לתפוס את השלטון באופן זמני.

בעיירה ווילקומיר שבאיזור קובנה, אירע הסיפור הבא : מיד אחרי שהפולנים כבשו את העיירה, הם עצרו את הרב ר' אהרלה ועוד עשרה יהודים מחשובי המקום, ערכו להם משפט ודנו אותם למות בתליה, הם עמדו לבצע את גזר הדין בכיכר המרכזית של העיירה, למען יראו כולם מה עולה בגורלם של אויבי פולין. בקרב יהודי העיירה קמה מהומה גדולה,

מיד גזרו תענית, צמו, התפללו, בכו, אמרו תהילים וטכסו עצה כיצד להציל את הרב ובעלי הבתים החשובים. נראה היה בעליל כי כל המאמצים עולים בתוהו, וכי לא יהיה מנוס מביצוע גזר הדין האכזרי.

בין העצורים שדינם נגזר לתליה, היה גביר ירא שמים ובעל צדקה ידוע ר' יצחק אבעס שמו. הוא היה בעל אכסניה, בה נהגו להתאכסן האצילים הפולניים השונים בעוברם בעיר. עתה כאשר הפולנים באו לקחת את קבוצת היהודים למקום התליה, הכיר ר' יצחק אחדים מהם כאורחים שהתאכסנו אצלו בעבר. הוא פנה אליהם עתה ושאל אותם: רבותי הלא אתם מכירים אותי, הרי הייתם אורחים חשובים אצלי, והגידו נא לי האם נהגתי בכם פעם שלא כשורה? האם הריעותי לכם מימיכם? הלא אני ידעתי את כל סודותיכם זה רבות בשנים, האם מסרתי אותם לאויביכם? האם אין אתם מתביישים לשפוך דם נקי של אנשים חפים מכל פשע? האצילים הפולניים נדהמו לשמוע את דברי ר' יצחק, אכן הם הכירוהו היטב וידעו שללא כל ספק כל דבריו היו אמת. לבסוף נענה הקשיש בהם ואמר, אמת ונכון, יהודי זה אדם ישר הוא וחף מפשע, אין לנו נגדו דבר, באומרו זאת הוא פנה אל ר' יצחק ואמר לו כי הוא משוחרר ויכול ללכת הביתה. אולם ר' יצחק לא היה עדיין מוכן ללכת הביתה, הוא אזר עוז ואמר: אתם יודעים היטב בדיוק כמוני, כי היהודים העומדים כאן חפים מפשע בדיוק כמוני. אם אתם רוצים לשפוך דם נקי, דמם של אנשים חסרי ישע הנתונים בידיכם לשבט ולחסד, אין אני רוצה להיות יוצא מן הכלל, ואיני מעוניין להיבדל מאחיי לצרה, אם כך הוא הדבר, תלו אותי יחד אתם. דברי ר' יצחק עשו רושם עז על האצילים הפולנים, עתה החל מיקוח ביניהם לבין ר' יצחק הגביר, אשר בסופו הסכימו לשחרר את כל היהודים, פרט לאחד, לסירובם העקשני הזה היו שתי סיבות, ראשית הם היו מוכרחים לתלות איזה קורבן, כדי לפצות בכך את האוכלוסיה הגויית המקומית הצמאה לדם וממתינה בחוסר סבלנות להצגה, שנית, נגד יהודי זה היו להם באמת חשדות שריגל נגדם, ומסר סודותיהם לרוסים. היה זה יהודי מתבולל שהתרחק מאחיו היהודים, וכל ימיו התחבר עם הפולנים, אכל, שתה והשתכר עמם ואף עבד בשירותם, עתה הם טענו בתוקף כי יהודי זה מסר את סודותיהם לרוסים, ואותו לפחות רצו לתלות. עם דמעות בעיניו ביקש ר' יצחק את האצילים שיניחו גם יהודי זה לנפשו, אולם דבר לא עזר, דבריו של ר' יצחק שביקש להצילו מן המוות עשו רושם חזק על היהודי הזה, הוא שהיה כה מרוחק מהיהדות נוכח עתה לדעת כי היהודים אינם מוותרים עליו, ובשעת הסכנה עושים הכל כדי להציל לא רק את היהודים הטובים כי אם גם אותו הקל שבקלים. בעומדו פנים אל פנים עם המוות הרהר היהודי הזה בתשובה, והלך בלב שקט אל עץ התליה. וראה זה פלא כאשר תלו אותו נקרע החבל והוא נפל למטה בעודו חי. עתה הציעו לו הפולנים להמיר את דתו, ובזה להציל את נפשו. אולם היהודי שרק לפני זמן מה היה ידידם הקרוב ביותר, סירב עתה בתוקף רב ונשאר גאה ביהדותו, והוא מת על קידוש השם כשהוא צועק שמע ישראל בקול גדול ובעוז יהודי.

במשך שנים רבות שמרו יהודי העיירה את יום השנה למותו של היהודי שמסר את נפשו על קידוש השם, הם סיפרו בגאון לילדיהם כי היה פעם יהודי שלמרות שהיה מרוחק היהדות נשאר נאמן לעמו ולאמונתו בבוא עת המבחן.

תרומה (גל' השגחה פרטית)

הפעם הראשונה שבה נסעתי לחו"ל כדי להתרים נדיבי עם להחזקת התורה בישיבה, הייתה לפני שלושים וחמש שנים. עליתי למטוס, והנה אני רואה שבמחלקה הראשונה יושב הגאון הצדיק ר' דן סגל שליט"א. אמרתי לעצמי, אם זכיתי לנסוע באותו מטוס עם צדיק כזה, אלך לבקש ממנו ברכה.

ניגשתי אליו וסיפרתי לו כי זו לי הפעם הראשונה שאני נוסע לחו"ל לטובת הישיבה, ואני מבקש ברכה להצלחה. אמר לי הרב שליט"א:

כאשר באה אסתר המלכה לפני אחשוורוש כדי לבקש על כלל ישראל, היא נכנסה לסיכון עצום, שכן הוא יכול להרוג אותה במקום. הם יושבים בסעודה שאסתר הזמינה, אחשוורוש והמן, ואחשוורוש שואל: "מי הוא זה ואי זה הוא, אשר מלאו לבו לעשות כן?" והיא עונה: "איש צר ואויב המן הרע הזה". אמר רבי אלעזר (מגילה טז.) שאסתר הצביעה לכיוון אחשוורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן.

עולה כאן קושיה נוראה. איך אסתר חשבה לעשות דבר כזה? הרי בנקיפת אצבע כזאת היא מסכנת את עצמה ואת כלל ישראל!

אומר הגר"א, שההסבר למעשה התמוה של אסתר הוא שכח הדמיון עושה רושם באדם.

שלפעמים אדם רוצה לקרוא לשמעון, וקורא 'ראובן', משום שבמחשבתו היה ראובן. כך הצדיקים, כשהיו מדברים לפני המלך, היו לבם ומחשבתם דבוקים בקב"ה. אף אסתר המלכה, אמנם ישבה מול אחשוורוש, אבל בלבה היא דיברה עם הקב"ה ולכן הייתה מחשבתה כלפי אחשוורוש, שהוא הרי גזר את הגזרה, ומחמת הדמיון הזה – טעתה והחוותה כלפי אחשוורוש. זאת אומרת שאסתר דיברה בכלל לקב"ה, ולא לאחשוורוש.

אמר לי ר' דן: "גם אתה, כשתיכנס לדבר על לב יהודי על כך שצריך כסף לישיבה, תכוון שאתה מדבר לקב"ה. 'אבא, צריך כסף לישיבה, צריך שתהיה תורה בעולם'. אל תשים לב למי שיושב מולך, אתה מדבר אל הקב"ה, והוא שומע אותך."

עצתו של ר' דן ליוותה אותי במשך כל מסע ההתרמה. בכל מקום שנכנסתי, ידעתי: אני יושב ומדבר אל הקב"ה, והיהודי שומע מה שאני מדבר.

זה היה המסע הראשון שלי, ולא היו לי מושגים מה זו 'הצלחה'. אחרי שסיפרתי לכמה הגעתי, אמרו לי שזאת הצלחה גדולה מאוד. ב"ה, היו נדיבים שנתנו סכומים בני ארבע ספרות, ובכל מקרה, הסכום הנמוך ביותר לא היה מתחת למאה דולר.

וכאן הביא לי הקב"ה את הלימוד הגדול ביותר בחיי. קרוב משפחה שלי סיפר, שאחד מהעשירים הכי גדולים במדינה שבה הוא מתגורר, קיבל עוד בהונגריה אכסניה אצל סבא שלי בבית. במשך תקופה הוא ישן אצלו מדי לילה, וגם למד בחברותא עם דוד שלי. הוא תמיד שואל עלי אצל קרוב משפחתי, ומתעניין על המשפחה שלי ועל מה שקורה אתנו.

'בוא נלך להתרים אותו', אמר לי קרוב משפחתי, 'הוא יהודי שתורם הרבה'. קבענו פגישה ונסענו אליו.

העשיר קיבל אותי בסבר פנים יפות. הוא חיבק אותי ברוב אהבה ואחוה, ובמשך שעותיים תמימות שוחחנו על כל המשפחה. חשבתי שכאן, בטוח שאקבל הרבה כסף, ואני יכול לדבר לעשיר עצמו, כי בדרך הטבע הוא בוודאי יתרום בעין יפה. שכחתי בכלל מכל ההוראה של ר' דן.

אחרי שעותיים של דיבורים, סיפרתי לגביר למה הגעתי לכאן. אומר לי העשיר, 'בוודאי, זאת זכות בשבילי להשתתף במצווה גדולה כזאת'. והוא הוציא מכיסו שמונה עשר דולרים!!! אף אחד לפניו לא נתן לי סכום כל כך נמוך.

תודה תודה, סליחה סליחה. כמה חבל שישבתי ודיברתי עם העשיר, במקום לדבר עם בעל הבית, עם הקב"ה. אשרי שא-ל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלוקיו.